

מִסְעֵי

ראשון

Masei

These are the journeys of Bnei Yisroel who went out of Egypt in organized groups under the leadership of Moshe and Aharon.

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים^a departure
1 לצבאתם ביד משה ואהרן:

אלין מטלני בני ישראל די נפקו מארעא דמצרים
לחיליהון בידא דמשה ואהרן

Rashi

אלה מסעי. למה נכתבו המסעות הללו. להודיע חסדיו של מקום. שאף על פי שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה. שהרי אין כאן אלא ארבעים ושנים מסעות. צא מהם י"ד שכולם היו בשנה ראשונה קודם גזירה. משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה. שמשם נשתלחו המרגלים שנאמר (במדבר יב, טז) ואחר נסעו העם מחצרות וגו' (שם יג, ב) שלח לך אנשים וגו'. וכאן הוא אומר ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה למדת שהוא במדבר פארן ועוד הוצא משם ח' מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מהר ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים נמצא שכל שמנה ושלושים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות. זה מיסודו של רבי משה הדרשן. ורבי תנחומא (מסעי ג. במדבר רבה) דרש בו דרשה אחרת משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות אמר לו כאן ישננו כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך וכו'.

Moshe recorded their departures for their journeys according to Adonoy's command; these were the departure for their journeys.

2 ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי יהוה
ואלה מסעיהם למוצאיהם:

ויכתב משה ית מפקניהון למטלניהון על מימרא דיי
ואלין מטלניהון למפקניהון

They journeyed from Ra'meses in the first month—on the fifteenth day of the first month—on the day after the [Korban] Pesach, Bnei Yisroel left triumphantly before the eyes of all Egyptians.

וַנָּטְלוּ מִרַעְמֶסֶס בִּירְחָא קִדְמָאָה בְּחַמְשָׁא עֶשְׂרָא יוֹמָא
לִירְחָא קִדְמָאָה מִבֵּתַר יוֹמָא דְפִסְחָא נִפְקוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּרִישׁ גְּלִי לְעֵינֵי כָל מִצְרָאִי

Egypt was burying that which Adonoy had struck among them—all their firstborn—and on their idols Adonoy had inflicted punishments.

וּמִצְרָאִי מְקַבְּרִין יֵת דִּי קָטַל יְיָ בְּהוֹן כָּל בּוֹכְרָא
וּבִטְעוּתְהוֹן עֶבֶד יְיָ דִּינִין

Bnei Yisroel journeyed from Ra'meses and camped in Succos.

וַנָּטְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִרַעְמֶסֶס וַיִּשְׁרוּ בְּסַכַּת

They journeyed from Succos and camped in Eisom which is on the edge of the wilderness.

וַנָּטְלוּ מִסַּכַּת וַיִּשְׁרוּ בְּאֵתָם דִּי בְּסִטְר מִדְּבָרָא

3 וַיִּסְעוּ מִרַעְמֶסֶס בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּחַמְשָׁה עֶשְׂרִי יוֹם

the next
day

לְחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל

בְּיָד רָמָה לְעֵינֵי כָל־מִצְרַיִם:

4 וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים אֵת אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה בָּהֶם כָּל־בְּכוֹר

וּבִאלֹהֵיהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים:

Rashi

ומצרים מקברים. טרודים באבלם:

5 וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִרַעְמֶסֶס וַיַּחֲנוּ בְּסַכַּת:

6 וַיִּסְעוּ מִסַּכַּת וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר:

They journeyed from Eisom and turned back to Pi Hachiros facing Ba'al Tzefon, and they camped by Migdol.

וּנְטְלוּ מֵאֵתָם וְתָבַעַל פּוֹם חִירְתָּא דִּי קָדָם בְּעֵיל צָפוֹן
וְיָשְׁרוּ קָדָם מִגְדֹּל

They journeyed from before Hachiros and crossed amidst the sea toward the wilderness. They traveled for three days in the wilderness of Eisom, and camped in Moroh.

וּנְטְלוּ מִן פּוֹם חִירְתָּא וַעֲבָרוּ בְּגוֹ יָמָא לְמַדְבָּרָא וְאַזְלוּ
מִהֲלַךְ תַּלְתָּא יוֹמִין בְּמַדְבָּרָא דְאֵתָם וְיָשְׁרוּ בְּמֶרֶה

They journeyed from Moroh and came to Eilim. In Eilim were twelve springs of water and seventy palm trees, and they camped there.

וּנְטְלוּ מִמֶּרֶה וְאַתּוּ לְאֵילִם וּבְאֵילִם תְּרֵי עֶשֶׂר מְבוּעִין
דְּמִין וְשִׁבְעִין דְּקָלִין וְיָשְׁרוּ תַּמָּן

They journeyed from Eilim and camped by the Sea of Reeds.

וּנְטְלוּ מֵאֵילִם וְיָשְׁרוּ עַל יָמָא דְסוּף

7 וַיִּסְעוּ מֵאֵתָם וַיָּשָׁב עַל־פִּי הַחִירָת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בְעֵל

צָפוֹן וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מִגְדֹּל:

8 וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי הַחִירָת וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ־הַיָּם הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלְכוּ

דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָּר אֵתָם וַיַּחֲנוּ בְּמֶרֶה:

9 וַיִּסְעוּ מִמֶּרֶה וַיָּבֹאוּ אֵילִמָּה וּבְאֵילִם שְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינֹת

מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ־שָׁם:

10 וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם וַיַּחֲנוּ עַל־יַם־סוּף:

שני

They journeyed from the Sea of Reeds and camped in the wilderness of Sin.

וּנְטְלוּ מִיָּמָא דְסוּף וְיָשְׁרוּ בְּמַדְבָּרָא דְסִין

11 וַיִּסְעוּ מִיַּם־סוּף וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר־סִין:

They journeyed from the wilderness of Sin and camped in Dofkoh.

12 וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר־סִין וַיַּחֲנוּ בְּדֹפְקָה:

וַיִּטְּלוּ מִמִּדְבַּר דָּסִין וַיָּשְׁרוּ בְּדֹפְקָה

They journeyed from Dofkoh and camped in Alush.

13 וַיִּסְעוּ מִדֹּפְקָה וַיַּחֲנוּ בְּאַלּוּשׁ:

וַיִּטְּלוּ מִדֹּפְקָה וַיָּשְׁרוּ בְּאַלּוּשׁ

They journeyed from Alush and camped in Refidim, [but] there was no water there for the people to drink.

14 וַיִּסְעוּ מֵאַלּוּשׁ וַיַּחֲנוּ בְּרִפְדִּים וְלֹא־הָיָה שָׁם מַיִם לָעָם

לִשְׁתּוֹת:

וַיִּטְּלוּ מֵאַלּוּשׁ וַיָּשְׁרוּ בְּרִפְדִּים וְלֹא הָיָה תָּמָן מַיָּא
לְעָמָא לְמִשְׁתִּי

They journeyed from Refidim and camped in the wilderness of Sinai.

15 וַיִּסְעוּ מִרִּפְדִּים וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִינַי:

וַיִּטְּלוּ מִרִּפְדִּים וַיָּשְׁרוּ בְּמִדְבַּר דְּסִינַי

They journeyed from the wilderness of Sinai and camped in Kivros Hata'avoh.

16 וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרַת הַתְּאֵוָה:

וַיִּטְּלוּ מִמִּדְבַּר דְּסִינַי וַיָּשְׁרוּ בְּקִבְרֵי דְמִשְׁאֲלֵי

They journeyed from Kivros Hata'avoh and camped in Chatzeiros.

17 וַיִּסְעוּ מִקִּבְרַת הַתְּאֵוָה וַיַּחֲנוּ בְּחִצְרוֹת:

וַיִּטְּלוּ מִקִּבְרֵי דְמִשְׁאֲלֵי וַיָּשְׁרוּ בְּחִצְרוֹת

They journeyed from Chatzeiros and camped in Rismoh.

18 וַיִּסְעוּ מִחִצְרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה:

וַיִּטְּלוּ מִחִצְרוֹת וַיָּשְׁרוּ בְּרִתְמָה

Rashi

ויחנו ברתמה. על שם לשון הרע של מרגלים שנאמר (תהלים קכ, ד) מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים
עם גחלי רתמים:

They journeyed from Rismoh and
camped in Rimon Peretz.

וּנָטְלוּ מִרְתָּמָה וַיֵּשְׁרוּ בְּרִמּוֹן פֶּרֶץ

19 וַיִּסְעוּ מִרְתָּמָה וַיַּחֲנוּ בְּרִמּוֹן פֶּרֶץ:

They journeyed from Rimon Peretz and
camped in Livnoh.

וּנָטְלוּ מִרְמּוֹן פֶּרֶץ וַיֵּשְׁרוּ בְּלִבְנוֹה

20 וַיִּסְעוּ מִרְמּוֹן פֶּרֶץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנוֹה:

They journeyed from Livnoh and
camped in Risoh.

וּנָטְלוּ מִלִּבְנוֹה וַיֵּשְׁרוּ בְּרִסּוֹה

21 וַיִּסְעוּ מִלִּבְנוֹה וַיַּחֲנוּ בְּרִסּוֹה:

They journeyed from Risoh and
camped in Keheilosoh.

וּנָטְלוּ מִרִּסּוֹה וַיֵּשְׁרוּ בְּקַהֲלָתָה

22 וַיִּסְעוּ מִרִּסּוֹה וַיַּחֲנוּ בְּקַהֲלָתָה:

They journeyed from Keheilosoh and
camped in Har Shefer.

וּנָטְלוּ מִקַּהֲלָתָה וַיֵּשְׁרוּ בְּטוֹרֵא דְשֶׁפֶר

23 וַיִּסְעוּ מִקַּהֲלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שֶׁפֶר:

They journeyed from Har Shefer and
camped in Charodoh.

וּנָטְלוּ מִטוֹרֵא דְשֶׁפֶר וַיֵּשְׁרוּ בְּחָרְדָּה

24 וַיִּסְעוּ מִהַר־שֶׁפֶר וַיַּחֲנוּ בְּחָרְדָּה:

They journeyed from Charodoh and
camped in Makheilos.

וּנָטְלוּ מִחָרְדָּה וַיֵּשְׁרוּ בְּמַקְהֵלוֹת

25 וַיִּסְעוּ מִחָרְדָּה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֵלוֹת:

They journeyed from Makheilos and
camped in Tochas.

וּנָטְלוּ מִמַּקְהֵלוֹת וַיֵּשְׁרוּ בְּתַחַת

26 וַיִּסְעוּ מִמַּקְהֵלוֹת וַיַּחֲנוּ בְּתַחַת:

They journeyed from Tochas and
camped in Torach.

וּנָטְלוּ מִתַּחַת וַיֵּשְׁרוּ בְּתָרַח

27 וַיִּסְעוּ מִתַּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתָרַח:

They journeyed from Torach and
camped in Miskoh.

28 וַיִּסְעוּ מִתֹּרַח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה:

וַנָּטְלוּ מִתֹּרַח וַיֵּשְׁרוּ בְּמִתְקָה

They journeyed from Miskoh and
camped in Chashmonoh.

29 וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחֲנוּ בְּחַשְׁמוֹנָה:

וַנָּטְלוּ מִמִּתְקָה וַיֵּשְׁרוּ בְּחַשְׁמוֹנָה

They journeyed from Chashmonoh and
camped in Moseiros.

30 וַיִּסְעוּ מִחַשְׁמוֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמוֹסֵירוֹת:

וַנָּטְלוּ מִחַשְׁמוֹנָה וַיֵּשְׁרוּ בְּמוֹסֵירוֹת

They journeyed from Moseiros and
camped in Bnei Ya'akon.

31 וַיִּסְעוּ מִמוֹסֵירוֹת וַיַּחֲנוּ בְּבְנֵי יַעֲקֹן:

וַנָּטְלוּ מִמוֹסֵירוֹת וַיֵּשְׁרוּ בְּבְנֵי יַעֲקֹן

They journeyed from Bnei Ya'akon and
camped in Chor Hagidgod.

32 וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקֹן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר הַגִּידְגֹּד:

וַנָּטְלוּ מִבְּנֵי יַעֲקֹן וַיֵּשְׁרוּ בְּחֹר הַגִּידְגֹּד

They journeyed from Chor Hagidgod
and camped in Yotvosoh.

33 וַיִּסְעוּ מִחֹר הַגִּידְגֹּד וַיַּחֲנוּ בְּיֹטְבוֹה:

וַנָּטְלוּ מִחֹר הַגִּידְגֹּד וַיֵּשְׁרוּ בְּיֹטְבוֹה

They journeyed from Yotvosoh and
camped in Avronoh.

34 וַיִּסְעוּ מִיֹּטְבוֹה וַיַּחֲנוּ בְּעֵבְרוֹנָה:

וַנָּטְלוּ מִיֹּטְבוֹה וַיֵּשְׁרוּ בְּעֵבְרוֹנָה

They journeyed from Avronoh and
camped in Etzyon Gover.

35 וַיִּסְעוּ מִעֵבְרוֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵצְיוֹן גֹּבֵר:

וַנָּטְלוּ מִעֵבְרוֹנָה וַיֵּשְׁרוּ בְּעֵצְיוֹן גֹּבֵר

They journeyed from Etzyon Gover and camped in the wilderness of Sin, which is Kodeish.

וַנִּטְלוּ מִעֲצִיּוֹן גֹּבֶר וַיֵּשְׁרוּ בְּמִדְבָּרָא דְּצִן הִיא רָקֵם

They journeyed from Kodeish and camped in Hor Hohor, at the edge of the land of Edom.

וַנִּטְלוּ מִרָקֵם וַיֵּשְׁרוּ בְּהוֹר טוֹרָא בְּסִיפֵי אֶרֶעָא דְּאֵדוֹם

Then Aharon the kohein ascended Hor Hohor by the word of Adonoy and died there; in the fortieth year of Bnei Yisroel's exodus from Egypt, on the first day of the fifth month.

וַסֵּלֶק אַהֲרֹן כֹּהֵן לַהוֹר טוֹרָא עַל מִימְרָא דִּי וַיָּמִית

תַּמָּן בִּשְׁנַת אַרְבָּעִין לְמַפֵּק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶעָא

דְּמִצְרַיִם בִּירְחָא חֲמִשָּׁא בַּחֹד לִירְחָא

Aharon was 123 years old at his death on Hor Hohor.

וַאֲהֲרֹן בַּר מֶאָה וְעֶשְׂרִין וְתֵלַת שָׁנִין כַּד מִית בְּהוֹר

טוֹרָא

The Canaanite, the king of Arod heard that Bnei Yisroel were approaching—he dwelt in the south of the land of Canaan.

וַיִּשְׁמַע כְּנַעֲנָא מֶלֶכָא דְּעָרֹד וְהוּא יָתֵב בְּדִרּוּמָא

בְּאֶרֶעָא דְּכַנְעַן בְּמִיתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

36 וַיִּסְעוּ מִעֲצִיּוֹן גֹּבֶר וַיֵּחֲנוּ בְּמִדְבָּר־צִן הוּא קֹדֶשׁ:

37 וַיִּסְעוּ מִקֹּדֶשׁ וַיֵּחֲנוּ בְּהֹר הָהָר בְּקֶצֶה אֶרֶץ אֲדוֹם:

38 וַיַּעַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶל־הָר הָהָר עַל־פִּי יְהוָה וַיָּמָת שָׁם

בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

^{fifth}
בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ:

Rashi

על פי ה'. מלמד שמת בנשיקה (ב"ב יז, א):

39 וַאֲהֲרֹן בֶּן־שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וּמֵאֵת שָׁנָה בָּמָתוֹ בְּהֹר הָהָר:

(ס)

40 וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עָרֹד וְהוּא יָשֵׁב בְּגִבַּב בְּאֶרֶץ כְּנַעַן

בְּבֶא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וישמע הכנעני. כאן למדך שמיתת אהרן היא השמועה שנסתלקו ענני כבוד וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל לפיכך חזר וכתבה (ר"ה ג, א):

They journeyed from Hor Hohor and camped in Tzalmonoh.

41 ויסעו מֵהֹר הָהוֹר וַיַּחֲנוּ בְּצַלְמוֹנָה:

וַיֵּטְלוּ מֵהוֹר טוֹרָא וַיֵּשְׂרוּ בְּצַלְמוֹנָה

They journeyed from Tzalmonoh and camped in Punon.

42 ויסעו מִצַּלְמוֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּפוֹנוֹן:

וַיֵּטְלוּ מִצַּלְמוֹנָה וַיֵּשְׂרוּ בְּפוֹנוֹן

They journeyed from Punon and camped in Ovos.

43 ויסעו מִפוֹנוֹן וַיַּחֲנוּ בְּאוֹבוֹת:

וַיֵּטְלוּ מִפוֹנוֹן וַיֵּשְׂרוּ בְּאוֹבוֹת

They journeyed from Ovos and camped at the ruins of Avorim on Moav's border.

44 ויסעו מֵאוֹבוֹת וַיַּחֲנוּ בְּעֵי הָעֵבְרִים בְּגִבּוֹל מוֹאָב:

וַיֵּטְלוּ מֵאוֹבוֹת וַיֵּשְׂרוּ בְּמִגְזַת עֵבְרָאִי בְּתַחוּם מוֹאָב

בעיי העברים. לשון חרבות וגלים כמו (מיכה א, ו) לעי השדה (תהלים עט, א) שמו את ירושלים לעיים:

They journeyed from the ruins and camped in Divon Gad.

45 ויסעו מֵעֵיִם וַיַּחֲנוּ בְּדִיבּוֹן גָּד:

וַיֵּטְלוּ מִמִּגְזַתָּא וַיֵּשְׂרוּ בְּדִיבּוֹן גָּד

They journeyed from Divon Gad and camped in Almon Divlasayim.

46 ויסעו מִדִּיבּוֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעֶלְמוֹן דְּבִלְתִּימָה:

וַיֵּטְלוּ מִדִּיבּוֹן גָּד וַיֵּשְׂרוּ בְּעֶלְמוֹן דְּבִלְתִּימָה

They journeyed from Almon
Divlasayim and camped in the Avorim
Mountains before Nevo.

וַנָּטְלוּ מֵעֵלְמוֹן דְּבַלְתֵּימָה וַיֵּשְׁרוּ בְּטוֹרֵי דְעִבְרָאִי דְקָדָם
נְבוֹ

They journeyed from the Avorim
Mountains and camped in the plains of
Moav along the Yardein near Yereicho.

וַנָּטְלוּ מִטוֹרֵי דְעִבְרָאִי וַיֵּשְׁרוּ בְּמִישְׁרֵי דְמוֹאָב עַל
יַרְדֵּנָא דִּירְחוֹ

They camped along the Yardein, from
Beis Yeshimos until Aveil Hasheetim, in
the plains of Moav.

וַיֵּשְׁרוּ עַל יַרְדֵּנָא מִבֵּית יֵשִׁימוֹת עַד מִישַׁר שֶׁטִּין
בְּמִישְׁרֵי דְמוֹאָב

47 וַיֵּסְעוּ מֵעֵלְמוֹן דְּבַלְתֵּימָה וַיֵּחַנוּ בְּהָרֵי הָעִבְרִים לִפְנֵי
נְבוֹ:

48 וַיֵּסְעוּ מִהָרֵי הָעִבְרִים וַיֵּחַנוּ בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן
יֶרְחוֹ:

49 וַיֵּחַנוּ עַל-הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשֻׁמֹּת עַד אֵבֶל הַשִּׁטִּים
בְּעֶרְבַת מוֹאָב: (ס)

Rashi

מבית הישמת עד אבל השטים. כאן למדך שיעור מחנה ישראל י"ב מיל. דאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא אתרא
וכו' (עירובין נה, ב):
אבל השטים. מישור של שטים אבל שמו:

שלישי

Adonoy spoke to Moshe in the plains of
Moav along the Yardein [near] Yereicho,
saying:

וּמִלִּיל יֵי עַם מֹשֶׁה בְּמִישְׁרֵי דְמוֹאָב עַל יַרְדֵּנָא דִּירְחוֹ
לְמִימָר

50 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל-יַרְדֵּן יֶרְחוֹ
לְאמֹר:

“Speak to Bnei Yisroel and say to them:
‘When you cross the Yardein to the land
of Canaan,

מלל עם בני ישראל ותימר להון ארי אתון עברין ית
ירדנא לארעא דכנען

51 דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם עברים

את-הירדן אל-ארץ כנען:

Rashi

כי אתם עברים את הירדן וגו' והורשתם וגו'. והלא כמה פעמים הוזהרו על כך אלא כך אמר להם משה כשאתם עוברים בירדן ביבשה על מנת כן תעברו. ואם לאו מים באין ושוטפין אתכם וכן מצינו שאמר להם יהושע בעודם בירדן (סוטה לד, א. תוספתא סוטה ה, ה):

you must drive out all of the
inhabitants of the land before you. You
must destroy all their carved stones,
and demolish all their cast metal idols
and tear down all their altars.

ותתרכון ית כל יתבי ארעא מן קדמיכון ותבדון ית כל
בית סגדתהון וית כל צלמי מתכתהון תבדון וית כל
במתהון תשצון

52 והורשתם את-כל-ישבי הארץ מפניכם ואבדתם את

ornament

כל-משפיתם ואת כל-צלמי מסכתם תאבדו ואת

כל-במתם תשמידו:

Rashi

והורשתם. וגרשתם:

משכיתם. כתרגומו בית סגדתהון על שם שהיו מסכנין את הקרקע ברצפת אבנים של שיש להשתחוות עליהם בפישוט ידים ורגלים כדכתיב (ויקרא כו, א) ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה: מסכתם. כתרגומו מתכתהון:

Drive out [the inhabitants of] the land
and settle in it, because I have given this
land to you to possess.

ותתרכון ית יתבי ארעא ויתבון בה ארי לכון יהבית
ית ארעא למירת יתה

53 והורשתם את-הארץ וישבתם-בה כי לכם נתתי

את-הארץ לרשת אתה:

Rashi

והורשתם את הארץ. והורשתם אותה מיושביה ואז וישבתם בה תוכלו להתקיים בה ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה:

You shall give the land as an inheritance to your families by means of a lottery; to the large [family] you shall increase its portion, to the small [family] you shall decrease its portion. To whomever the lottery [system] ordains, it shall be his; according to your paternal tribes shall you inherit.

וְתַחֲסִנּוּן יִתְּ אֶרְעָא בְּעִדְבָא לְזִרְעֵיכֶון לְסִגְיָא תִּסְגּוּן
יִתְּ אַחְסִנְתָּהוֹן וְלִזְעִירֵי תִזְעִירוֹן יִתְּ אַחְסִנְתָּהוֹן לְדִפּוֹק
לֵה תִמֶן עִדְבָא דִּי לֵה יִהִי לְשִׁבְטֵי אֲבֹתְכֶון תַּחֲסִנּוּן

54 וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֶת־הָאָרֶץ בְּגוּרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם לְרֹב תִּרְבּוּ
אֶת־נַחֲלָתוֹ וְלַמַּעֲט תִּמְעִיט אֶת־נַחֲלָתוֹ אֶל־אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ
שְׁמָהּ הַגּוּרָל לוֹ יִהְיֶה לְמִטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנַחֲלוּ:

Rashi

אל אשר יצא לו שמה. מקרא קצר הוא זה אל מקום אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה:
למטות אבותיכם. לפי חשבון יוצאי מצרים (ב"ב קיז, א). דבר אחר בשנים עשר גבולין כמנין השבטים:

But if you do not drive out the inhabitants of the land before you, those whom you will leave over will be spikes in your eyes and thorns in your sides, and they will persecute you upon the land in which you settle.

וְאִם לֹא תִּתְּרֶכּוֹן יִתְּ יִתְּבֵי אֶרְעָא מִן קְדָמִיכֶון וְיִהִי דִּי
תִּשְׁאָרוֹן מִנְהוֹן לְסִיעֵן נִטְלוֹן זִין לְקַבְּלִיכֶון וְלַמְּשָׁרִין
מִקְפָּנְכֶון וְיַעֲקֹון לְכֹון עַל אֶרְעָא דִּי אַתֶּון יִתְּבִין בָּהּ

55 וְאִם־לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר
תוֹתִירוּ מֵהֶם לְשִׁכִּים בְּעֵינֵיכֶם וְלַצְּנִינִם בְּצַדֵּיכֶם
וְצָרְרוּ אֲתָכֶם עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ:

thorn

a brier

to cramp

Rashi

והיה אשר תותירו מהם. יהיו לכם לרעה:
לשכים בעיניכם. ליתדות המנקרות עיניכם תרגום של יתדות שיכיא:
ולצנינם. פותרים בו הפותרים לשון מסוכת קוצים הסוכת אתכם לסגור ולכלוא אתכם מאין יוצא ובא:
וצררו אתכם. כתרגומו:

And it shall be that what I had intended to do to them I will do to you.”

ויהי כמא די חשבית למעבד להון אעבד לכון

56 וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמְיִיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲעֲשֶׂה לָכֶם: (פ) ^{to compare}

במדבר 34

Adonoy spoke to Moshe, saying:

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר

“Instruct Bnei Yisroel and say to them:
‘When you come to the land of Canaan,
this is the land which will fall to you as
hereditary property, the land of Canaan
according to its borders.

2 צֹו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־אַתֶּם בָּאִים

אֶל־הָאָרֶץ כְּנָעַן זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנַחֲלָה

^{her border}
אָרֶץ כְּנָעַן לְגִבְלֶיהָ:

פִּקֹּד יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אָרִי אֶתְוֹן עָאֲלִין
לְאָרְעָא דְכְנַעַן דָּא אָרְעָא דִּי תִתְפַּלֵּג לְכוֹן בְּאַחְסָנָא
אָרְעָא דְכְנַעַן לְתַחֲוּמָאָה

Rashi

זאת הארץ אשר תפול לכם וגו'. לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוצה לארץ הוצרך לכתוב מצרני גבולי רוחותיה סביב. לומר לך מן הגבולים הללו ולפנים המצות נוהגות:
תפול לכם. על שם שנתחלקה בגורל נקראת חלוקה לשון נפילה. ומדרש אגדה אומר (תנחומא ד) על ידי שהפיל הקב"ה שריהם של ע' אומות מן השמים וכפתן לפני משה אמר לו ראה אין בהם עוד כח:

Your southern flank shall be from the
Tzin wilderness along [the land of]
Edom; the southern border shall be
from the edge of the Salt Sea to the east.

ויהי לכון רוח דְרוּמָא מִמְדְּבָרָא דְצִין עַל תְּחוּמֵי אֲדוֹם
ויהי לכון תחום דְרוּמָא מִסִּיפֵי יָמָא דְמִלְחָא קְדוּמָא

3 וְהָיָה לָכֶם פְּאֶת־נֶגֶב מִמְדְּבַר־צִין עַל־יַדֵּי אֲדוֹם וְהָיָה

לָכֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יַם־הַמֶּלַח קְדָמָה:

Rashi

והיה לכם פאת נגב. רוח דרומית אשר מן המזרח למערב:

ממדבר צן. אשר אצל אדום מתחלת מקצוע דרומית מזרחית של ארץ תשעת המטות. כיצד שלש ארצות יושבות בדרומה של ארץ ישראל זו אצל זו קצת ארץ מצרים וארץ אדום כולה וארץ מואב כולה. ארץ מצרים במקצוע דרומית מערבית שנאמר בפרשה זו מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה. ונחל מצרים היה מהלך על פני כל ארץ מצרים שנאמר (יהושע יג, ג) מן השיחור אשר על פני מצרים. ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ ישראל וארץ אדום אצלה לצד המזרח וארץ מואב אצל ארץ אדום בסוף הדרום למזרח וכשיצאו ישראל ממצרים אם רצה המקום לקרב את כניסתם לארץ היה מעבירים את הנילוס לצד צפון ובאין לארץ ישראל ולא עשה כן וזהו שנאמר (שמות יג, יז) ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים שהם יושבים על הים במערבה של ארץ כנען כענין שנאמר בפלשתים (צפניה ב, ה) יושבי חבל הים גוי כרתים. ולא נחם אותו הדרך אלא הסיבן והוציאם דרך דרומה אל המדבר והוא שקראו יחזקאל (יחזקאל כ, לה) מדבר העמים לפי שהיו כמה אומות יושבות בצדו והולכין אצל דרומה מן המערב כלפי מזרח תמיד עד שבאו לדרומה של ארץ אדום ובקשו ממלך אדום שיניחם לעבור דרך ארצו ולהכנס לארץ דרך רחבה ולא רצה והוצרכו לסבוב את כל דרומה של אדום עד בואם לדרומה של ארץ מואב שנאמר (שופטים יא, יז) וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה. והלכו כל דרומה של מואב עד סופה ומשם הפכו פניהם לצפון עד שסבבו כל מצר מזרחי שלה לרחבה וכשכלו את מזרחה מצאו את ארץ סיחון ועוג שהיו יושבין במזרחה של ארץ כנען והירדן מפסיק ביניהם וזהו שנאמר ביפתח (שם יח) וילך במדבר ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבא ממזרח שמש לארץ מואב. וכבשו את ארץ סיחון ועוג שהיתה בצפונה של ארץ מואב. וקרבו עד הירדן והוא כנגד מקצוע צפונית מערבית של ארץ מואב נמצא שארץ כנען שבעבר הירדן למערב היה מקצוע דרומית מזרחית שלה אצל אדום:

The border then turns south of Maaleh
Akrabim passing toward Tzin; and its
outskirts shall be south of Kadeish
Barne'a, and then it shall extend to
Chatzar Adar and continue toward
Atzmon.

4 וְנִסְבּ לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַעַלָּה עֲקֵרִימִם וְעֵבֶר צִנָּה

וְהָיָה [וְהָיוּ] תּוֹצְאוֹתָיו מִנֶּגֶב לְקֹדֶשׁ בְּרִנֵּעַ וַיֵּצֵא

חֲצָר־אֶדָר וְעֵבֶר עֲצֻמֹּנָה:

וַיִּסְחָר לְכוֹן תְּחוּמָא מְדֻרְמָא לְמִסְקָנָא דְעֵקֶרִימִם
וַיֵּעֶבֶר לְצִן וַיְהוֹן מִפְקָנֹהִי מְדֻרְמָא לְרָקִם גִּיאָה וַיִּפּוֹק
לְחֲצָר אֶדָר וַיֵּעֶבֶר לְעֲצֻמֹּן

Rashi

ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים. כל מקום שנאמר ונסב או ויצא מלמד שלא היה המצר שוה אלא הולך ויוצא לחוץ
יוצא המצר ועוקם לצד צפונה של עולם באלכסון למערב ועובר המצר בדרומה של מעלה עקרבים נמצא מעלה עקרבים
לפנים מן המצר:

ועבר צנה. אל צין כמו מצרימה:

והיו תוצאותיו. קצותיו. בדרומה של קדש ברנע:

ויצא חצר אדר. מתפשט המצר ומרחיב לצד צפון של עולם ונמשך עוד באלכסון למערב ובא לו לחצר אדר ומשם לעצמון ומשם לנחל מצרים. ולשון ונסב האמור כאן לפי שכתב ויצא חצר אדר שהתחיל להרחיב משעבר את קדש ברנע ורוחב אותה רצועה שבלטה לצד צפון היתה מקדש ברנע עד עצמון ומשם והלאה נתקצר המצר ונסב לצד הדרום ובא לו לנחל מצרים ומשם לצד המערב אל הים הגדול שהוא מצר מערבה של כל ארץ ישראל. נמצא שנחל מצרים במקצוע מערבית דרומית:

The border turns from Atzmon toward
the Egyptian Estuary and its outskirts
shall reach the sea.

5 וְנִסְבּ הַגְּבוּל מֵעֲצֶמוֹן לְנַחְלָהּ מִצְרַיִם וְהָיָה תוֹצְאָתָיו

הַיָּמָה:

וְיִסְתַּחַר תְּחוּמָּא מֵעֲצֶמוֹן לְנַחְלָהּ דְּמִצְרַיִם וְיִהְיוּ מִפְקָנֶיהָ
לְיָמָא

Rashi

והיו תוצאותיו הימה. אל מצר המערב שאין עוד גבול נגב מאריך לצד המערב משם והלאה:

As for the western border; it shall be the
border of the Great Sea, this shall be
your western border.

6 וְגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וְגְבוּל זֶה־יְהִיָּה לָכֶם

גְּבוּל יָם:

וְתַחוּם מֵעֶרְבָא וְיִהִי לְכוֹן יָמָא רַבָּא וְתַחוּמָהּ דִּין יְהֵא
לְכוֹן תַּחוּם מֵעֶרְבָא

Rashi

וגבול ים. ומצר מערבי מהו:

והיה לכם הים הגדול. למצר:

וגבול. הנסין שבתוך הים אף הם מן הגבול והם איים שקורין אינזול"ס (גיטין ח, א):

This shall be your northern border;
from the Great Sea turn yourselves to
Hor Hahar.

to mark off

7 וְזֶה־יְהִיָּה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדוֹל תִּתְּאוּ

לָכֶם הָר הַהָר:

וְדִין יְהִי לְכוֹן תַּחוּם צְפוּנָא מִן יָמָא רַבָּא תִּכְוֹנוּן לְכוֹן
לְהוֹר טוֹרָא

Rashi

גבול צפון. מצר צפון:

מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר. שהוא במקצוע צפונית מערבית. וראשו משפיע ונכנס לתוך הים ויש מרוחב הים לפנים הימנו וחוצה הימנו (שם):

תתאו. תשפּעו לכם לנטות ממערב לצפון אל הר ההר:

תתאו. לשון סיבה כמו (ד"ה יב, יא) אל תא הרצים (יחזקאל מ, י) ותאי השער היציע שקורין אפנדיין שהוא מוסב ומשופע:

From Hor Hahar turn to Levo Chamas
and the outskirts of the border shall be
toward Tzedad.

8 מֵהָר הַהָר תִּתְּאוּ לְבָא חָמַת וְהָיוּ תוֹצְאוֹת הַגִּבּוֹל צִדְדָה:

מֵהָר טוֹרָא תִּכְוֶנּוּן לְמִטֵּי חָמַת וְיִהְיוּ מִפְּקֻנֹהִי
דְּתַחֲוֻמָּא לְצִדָּד

Rashi

מהר ההר. תסבו ותלכו אל מצר הצפון לצד המזרח ותפגעו בלבא חמת זו אנטוכיא:

תוצאות הגבול. סופי הגבול. כל מקום שנאמר תוצאות הגבול או המצר כלה שם לגמרי ואינו עובר להלן כלל או משם מתפשט ומרחיב ויוצא לאחוריו להמשיך להלן באלכסון יותר מן הרוחב הראשון ולענין רוחב המדה הראשון קראו תוצאות ששם כלתה אותה מדה:

The border shall then extend toward
Zifron, and its outskirts shall be at
Chatzar Einan; this shall be your
northern border.

9 וַיֵּצֵא הַגִּבּוֹל זִפְרֹנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו חָצַר עֵינָן זֶה־יְהִיָּה

לְכֶם גְּבוּל צָפוֹן:

וַיִּפּוֹק תַּחֲוֻמָּא לְזִפְרוֹן וְיִהְיוּ מִפְּקֻנֹהִי לְחָצַר עֵינָן דִּין
יְהִי לְכוֹן תַּחֲוֻם צָפוֹנָא

Rashi

והיו תוצאותיו חצר עינן. הוא היה סוף המצר הצפוני. ונמצאת חצר עינן במקצוע צפונית מזרחית. ומשם והתאוויתם לכם אל מצר המזרחי:

You shall turn yourselves toward the
eastern border from Chatzar Einan to
Shefam.

10 וְהִתְּאוּיֶתֶם לְכֶם לְגִבּוֹל קִדְמָה מִחָצַר עֵינָן שֶׁפְמָה:

to extend
or mark out

וּתִכְוֶנּוּן לְכוֹן לְתַחֲוֻם קִדְמוֹא מִחָצַר עֵינָן לְשֶׁפֶם

Rashi

והתאוויתם. לשון הסבה ונטיה כמו תתאו:

שפמה. במצר המזרחי ומשם הרבלה:

The border shall then descend from Shefam to Rivlah to the east of Ayin; the border shall descend and contact the bank of the eastern shore of the Kineres Sea.

11 וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל מִשֶּׁפֶם הָרִבְלָה מִקֶּדֶם לְעֵין וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל
וּמִחָה עַל־כְּתָף יַם־כְּנָת קִדְמָה: properly

וַיַּחֲזוּ תְּחוּמָא מִשֶּׁפֶם לְרִבְלָה מִמִּדְנָח לְעֵין וַיַּחֲזוּ
תְּחוּמָא וַיִּמְטִי עַל כִּיף יַם גִּנוֹסֶר קְדוּמָא

Rashi

מקדם לעין. שם מקום והמצר הולך במזרחו נמצא העין לפניו מן המצר ומארץ ישראל הוא:
וירד הגבול. כל שהגבול הולך מצפון לדרום הוא יורד והולך:
ומחה על כתף. עבר: ים כנרת קדמה. שיהא ים כנרת תוך לגבול במערב והגבול במזרח ים כנרת ומשם יורד אל הירדן והירדן
מושך ובא מן הצפון לדרום באלכסון נוטה לצד מזרח ומתקרב לצד ארץ כנען כנגד ים כנרת ומושך לצד מזרח של ארץ
ישראל כנגד ים כנרת עד שנופל בים המלח ומשם כלה הגבול בתוצאותיו אל ים המלח שממנו התחלת מצר מקצוע דרומית
מזרחית הרי סובבת אותה לארבע רוחותיה:

The border shall then descend along the Yardein and its outskirts shall be the Salt (Dead) Sea. This should be your land according to its borders all around.”

12 וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל הַיַּרְדֵּינָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו יַם הַמֶּלַח זֹאת
תְּהִיָּה לָכֶם הָאָרֶץ לְגִבְלֹתֶיהָ סָבִיב:

וַיַּחֲזוּ תְּחוּמָא לַיַּרְדֵּינָה וַיְהִיו מִפְקָנֶיהָ לְיָמָא דְּמִלְחָא
דָּא תְּהִי לָכּוֹן אֶרְעָא לְתְּחוּמָאָה סָחוֹר סָחוֹר

Moshe instructed Bnei Yisroel, saying:
“This is the land which you must distribute as hereditary property by means of a lottery, which Adonoy has commanded to give to the nine and one half tribes.

13 וַיֹּצֵו מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
תִּתְּנֶנָּה לָכֶם בְּגוּרָל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לְתִשְׁשַׁעַת
הַמִּטֹּט וְחֶצִי הַמִּטָּה:

וּפְקִיד מֹשֶׁה יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר דָּא אֶרְעָא
דְּתִתְּנֶנָּה לָכֶם בְּעִדְבָא דִּי פְקִיד יְיָ לְמַתְּנָה לְתִשְׁשַׁעַת
שְׁבֻטֵין וּפְלָגוֹת שְׁבֻטָא

Because the tribe of Reuvein's
descendants, the tribe of Gad's
descendants, and half of the tribe of
Menashe have already taken their
hereditary property.

אֲרֵי קִבְּלֵי שְׁבֻטֵּא דְּבְנֵי רְאוּבֵן לְבֵית אֲבֹתָהוֹן
וְשְׁבֻטֵּא דְּבְנֵי גָד לְבֵית אֲבֹתָהוֹן וּפְלָגוֹת שְׁבֻטֵּא
דְּמְנַשֶּׁה קִבְּלֵי אֲחֻסְנָתָהוֹן

These two and one half tribes have
taken their hereditary property on this
side of the Yardein near Yereicho, to the
east, toward the sunrise."

תְּרִין שְׁבֻטִין וּפְלָגוֹת שְׁבֻטֵּא קִבְּלֵי אֲחֻסְנָתָהוֹן מִן עֵבְרָא
לִירְדְנָא דִּירְחוֹ קְדוּמָא מְדִינָתָא

Rashi
קדמה מזרחה. אל פני העולם שהם במזרח שרוח מזרחית קרויה פנים ומערבית קרויה אחר לפיכך דרום לימין וצפון לשמאל:

רביעי

Adonoy spoke to Moshe, saying:

וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר

"These are the names of the men who
shall inherit the land for you: Elozor the
kohein and Yehoshua son of Nun,

אֵלִין שְׁמֵהַת גְּבֵרִיא דִּי יְחֻסְנוֹן לְכוֹן יֵת אֶרְעָא אֱלֻעְזֹר
כְּהֵנָא וִיהוֹשֻׁעַ בֶּר נון

a
Reubenite
or
descendant...

14 כִּי לְקַחְוּ מִטָּה בְּנֵי הָרְאוּבֵנִי לְבֵית אֲבֹתָם וּמִטָּה

בְּנֵי־הַגָּדִי לְבֵית אֲבֹתָם וַחֲצִי מִטָּה מִנְּשֵׁה לְקַחְוּ

נָחֲלָתָם:

15 שְׁנֵי הַמִּטּוֹת וַחֲצִי הַמִּטָּה לְקַחְוּ נָחֲלָתָם מֵעֵבֶר לִירְדֵן

יֶרְחוֹ קְדָמָה מְזֻרְחָה: (פ)

16 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

17 אֵלֶּה שְׁמֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחִלוּ לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ

אֱלֻעְזֹר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוֹן:

Rashi

אשר ינחלו לכם. בשבילכם כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון. ומה שהם עושין יהיה עשוי כאלו עשאו שלוחים. ולא יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שבמקרא שאם כן היה לו לכתוב ינחילו לכם ינחלו משמע שהם נוחלים לכם בשבילכם ובמקומכם כמו (שמות יד, ה') ילחם לכם:

And one leader from each tribe you
shall take, to help inherit the land.

18 וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמִּטָּה תִקְחוּ לְנַחֵל

אֶת־הָאָרֶץ:

וְרָבָא חָד רָבָא חָד מִשְׁבֻּטָא תִסְבִּין לְאַחֲסָנָא יְת אֶרְעָא

Rashi

לנחול את הארץ. שיהא נוחל וחולק אותה במקומכם:

These are the names of the men: for the
tribe of Yehudah, Kaleiv son of
Yefuneh.

19 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים לַמִּטָּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יִפְנֶה:

וְאֵלֶּיךָ שְׁמֵהּ גְּבִרְיָא לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה כָּלֵב בֶּן יִפְנֶה

For the tribe of Shimon, Shmuel, son of
Amihud.

20 וְלַמִּטָּה בְּנֵי שְׁמַעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־עֲמִיהוּד:

וְלִשְׁבֻטָא דְּבְנֵי שְׁמַעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן עֲמִיהוּד

For the tribe of Binyamin, Elidad, son of
Kislon.

21 לַמִּטָּה בְּנִימִן אֱלִידָד בֶּן־כְּסִלּוֹן:

לְשִׁבְטָא דְּבְנִימִן אֱלִידָד בֶּן כְּסִלּוֹן

The leader for the tribe of Don, Buki,
son of Yogli.

22 וְלַמִּטָּה בְּנֵי־דֹן נָשִׂיא בֻקִּי בֶן־יֹגְלִי:

וְלִשְׁבֻטָא דְּבְנֵי דֹן רָבָא בֻקִּי בֶן יֹגְלִי

For Yoseif's children, the leader for the
tribe of Menashe, Chaniel, son of Eifod.

23 לְבְנֵי יוֹסֵף לַמִּטָּה בְּנֵי־מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חַנִּיאל בֶּן־אֶפֶד:

לְבְנֵי יוֹסֵף לְשִׁבְטָא דְּבְנֵי מְנַשֶּׁה רָבָא חַנִּיאל בֶּן אֶפֶד

The leader for the tribe of Ephraim,
Kemuel, son of Shiftan.

24 וְלַמִּטָּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם נָשִׂיא קִמּוּאֵל בֶּן־שִׁפְטָן:

וְלִשְׁבֻטָא דְּבְנֵי אֶפְרַיִם רָבָא קִמּוּאֵל בֶּן שִׁפְטָן

The leader for the tribe of Zevulun,
Elitzafan, son of Parnach.

25 וְלִמְטָה בְּנֵי־זְבוּלֹן נָשִׂיא אֶלִּיצָפָן בֶּן־פָּרְנָךְ:

וְלִשְׁבָּטָא דְבְנֵי זְבוּלֹן רַבָּא אֶלִּיצָפָן בֶּר פָּרְנָךְ

The leader for the tribe of Yissachar,
Paltiel, son of Azan.

26 וְלִמְטָה בְּנֵי־יִשָּׁשְׁכָר נָשִׂיא פְּלִטְיָאֵל בֶּן־עֶזֶן:

וְלִשְׁבָּטָא דְבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר רַבָּא פְּלִטְיָאֵל בֶּר עֶזֶן

The leader for the tribe of Asher,
Achihud, son of Shlomi.

27 וְלִמְטָה בְּנֵי־אָשֶׁר נָשִׂיא אַחִיהוּד בֶּן־שְׁלֹמִי:

וְלִשְׁבָּטָא דְבְנֵי אָשֶׁר רַבָּא אַחִיהוּד בֶּר שְׁלֹמִי

The leader for the tribe of Naftali,
Pedah'eil, son of Amihud."

28 וְלִמְטָה בְּנֵי־נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדֵה־אֵל בֶּן־עַמִּיהוּד:

וְלִשְׁבָּטָא דְבְנֵי נַפְתָּלִי רַבָּא פְּדֵה־אֵל בֶּר עַמִּיהוּד

These are the ones whom Adonoy
commanded to apportion the
inheritance to Bnei Yisroel, in the land
of Canaan.

29 אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְנַחֵל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ

כְּנָעַן: (פ)

אֵלֶּין דִּי פְקִיד יִי לְאַחְסָנָא יִת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶעָא

דְּכְנָעַן

Rashi

לנחל את בני ישראל. שהם ינחילו אותה להם למחלקותיה:

חמישי

במדבר 35

Adonoy spoke to Moshe in the plains of Moav by the Yardein near Yereicho, saying:

ומליל יי עם משה במישריא דמואב על ירדנא דיריחו למימר

“Instruct Bnei Yisroel and have them give to the Levites from their hereditary possession, cities in which to settle; and open space for the cities all around you shall give to the Levites.

פקד ית בני ישראל ויתנון ללואי מאחסנת אחודתהון קרויו למתב ורוח לקרויא סחרניהון תתנון ללואי

These cities shall be theirs for dwelling, and their open space shall be for their animals, their property and all of their necessities to live.

ויהון קרויא להון למתב ורוחיהון יהון לבעירהון ולקניניהון ולכל חותהון

1 וידבר יהוה אל-משה בערבת מואב על-ירדן ירחו

לאמר:

2 צו את-בני ישראל ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים

לשבת ומגרש לערים סביבתיהם תתנו ללויים:

Rashi

ומגרש. ריוח מקום חלק חוץ לעיר סביב להיות לנוי לעיר ואין רשאים לבנות שם בית ולא לנטוע כרם ולא לזרוע זריעה (ערכין לג, ב):

3 והיו הערים להם לשבת ומגרשיהם יהיו לבהמתם

property

ולרשם ולכל חיתם:

Rashi

ולכל חיתם. לכל צרכיהם (נדרים פא, א):

The open space for the cities that you shall give the Levites [shall extend] from the walls of the city and outward a thousand amo-s all around.

וְרוּחֵי קְרוֹיָא דִּי תִתְּנוּן לְלוֹאִי מִכּוֹתֵל קְרִיתָא וְלִבְרָא
אֶלֶף אַמִּין סָחוּר סָחוּר

You shall measure from outside the city two thousand amo-s on the eastern side, two thousand amo-s on the southern side, two thousand amo-s on the western side, and two thousand amo-s on the northern side; with the city in the center. This shall be the open spaces for the cities.

וְתִמְשְׁחוּן מִבְּרָא לְקְרִיתָא יְת רִיחַ קְדוּמָא תְּרִין אֶלְפִין
בְּאַמִּין וְיְת רִיחַ דְּרוּמָא תְּרִין אֶלְפִין בְּאַמִּין וְיְת רִיחַ
מַעְרָבָא תְּרִין אֶלְפִין בְּאַמִּין וְיְת רִיחַ צְפוֹנָא תְּרִין אֶלְפִין
בְּאַמִּין וְקְרִיתָא בְּמִצְעָא דִּין יְהִי לְהוֹן רוּחֵי קְרוֹיָא

Along with the cities that you shall give the Levites shall be the six refuge cities which you shall provide [as places] for a murderer to flee; and in addition to them, you shall provide forty-two cities.

וְיְת קְרוֹיָא דִּי תִתְּנוּן לְלוֹאִי יְת שֵׁית קְרוֹיָא שְׁבוּתָא דִּי
תִתְּנוּן לְמַעַרְק תָּמָן קְטוּלָא וְעַלְיָהוֹן תִּתְּנוּן אַרְבַּעִין
וּתְרַמִּין קְרוֹיָא

4 וּמִגְרָשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוִים מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָה
אֶלֶף אַמָּה סָבִיב:

Rashi

אלף אמה סביב. ואחריו הוא אומר אלפים באמה הא כיצד אלפים הוא נותן להם סביב ומהם אלף הפנימים למגרש והחיצונים לשדות וכרמים (עירובין כא. סוטה כז, ב):

5 properly
וּמִדָּתָם מִחוּץ לָעִיר אֶת־פֶּאת־קִדְמָה אֶלְפִים בָּאַמָּה
וְאֶת־פֶּאת־נֶגֶב אֶלְפִים בָּאַמָּה וְאֶת־פֶּאת־יָם | אֶלְפִים
בָּאַמָּה וְאֶת פֶּאת צָפוֹן אֶלְפִים בָּאַמָּה וְהָעִיר בְּתוֹךְ זֶה
יִהְיֶה לָהֶם מִגְרָשֵׁי הָעָרִים:

6 refuge
וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוִים אֶת שְׁש־עָרֵי הַמִּקְלָט
אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָגֶס שָׁמָּה הָרֹצֵחַ וְעַל־יָהֶם תִּתְּנוּ אַרְבַּעִים
וּשְׁתַּיִם עִיר:

The total number of cities that you shall give to the Levites is forty eight cities, with their open spaces.

כָּל קְרוֹיָא דִּי תַתְּנוּן לְלוֹאִי אַרְבָּעִין וְתַמְנֵי קְרוֹיִין יִתְּנוּ
וְיֵת רֹחֲיָהוּן

The cities that you shall give, [shall be] from the possession of Bnei Yisroel; take more from a larger [holding], and less from a smaller [holding], each person, according to his inheritance, shall give of his cities to the Levites."

וְקְרוֹיָא דִּי תַתְּנוּן מֵאַחֲוֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן סְגִיָּאֵי תַסְגִּוֹן
וּמִן זְעִירֵי תַזְעִירוֹן גְּבֵר כְּפוּם אַחְסָנָתָהּ דִּי יַחְסָנוֹן יִתֵּן
מִקְרוֹוָהּ לְלוֹאִי

7 כָּל־הָעָרִים אֲשֶׁר תַּתְּנוּ לְלוֹיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר
אֶתְּנוּ וְאֶת־מִגְרָשֵׁיהֶן:

8 וְהָעָרִים אֲשֶׁר תַּתְּנוּ מֵאַחֲזָת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרֹב
תִּרְבּוּ וּמֵאֵת הַמְּעַט תִּמְעָטוּ אִישׁ כִּפִּי נִחְלָתוֹ אֲשֶׁר
יִנְחָלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו לְלוֹיִם: (פ)

שישי

Adonoy spoke to Moshe, saying:

וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר

"Speak to Bnei Yisroel and say to them:
'When you cross the Yardein into the
land of Canaan,

מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אָרִי אֶתְּנוֹן עֲבָרִין יֵת
יִרְדְּנָא לְאַרְעָא דְכְנָעַן

9 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

10 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים
אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶרְצָה כְּנָעַן:

you shall provide cities for yourselves,
which shall serve as refuge cities for
you, so that a murderer can flee there,
one who accidentally killed a person.

וּתְזַמְּנוּ לָכֵן קְרוֹי קְרוֹי שְׂזִבּוֹתָא יְהוֹן לָכֵן וַיַּעֲרוֹק
לְתַמָּן קְטוּלָא דִּיקְטוּל נַפְשָׁא בְּשָׁלוּ

11 וְהִקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט תַּהֲיֶינָהּ לָכֶם וְגַם
שְׂמָהּ רֵצַח מִכֶּה־נֶפֶשׁ בְּשִׁגָּגָה :
refuge unintentional error
to light upon

Rashi

והקרייתם. אין הקרייה אלא לשון הזמנה וכן הוא אומר (בראשית כז, כ) כי הקרה ה' אליך לפני (ספרי קנט):

These cities shall serve you as a refuge
from the avenger, so that the murderer
will not die until he stands in judgment
before the congregation.

וַיְהוֹן לָכֵן קְרוֹיָא לְשִׁזְבָּא מְגָאֵל דְּמָא וְלֹא יָמוּת
קְטוּלָא עַד דִּיקוּם קָדָם כְּנִשְׁתָּא לְדִינָא

12 וְהִיוּ לָכֶם הָעָרִים לְמִקְלָט מְגָאֵל וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ
עַד־עֲמֻדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט:

Rashi

מגאל. מפני גואל הדם שהוא קרוב לנרצח (מכות יב, א):

The cities that you shall give, will serve
you as six refuge cities.

וְקְרוֹיָא דִּי תַתְּנוּ שֵׁית קְרוֹי שְׂזִבּוֹתָא יְהוֹן לָכֵן

13 וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שֵׁשׁ־עָרֵי מִקְלָט תַּהֲיֶינָהּ לָכֶם:

Rashi

שש ערי מקלט. מגיד שאף על פי שהבדיל משה בחייו ג' ערים בעבר הירדן (דברים ד, מא) לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען (מכות ט, ב. ספרי):

Three cities on this side of the Yardein,
and the [other] three cities you shall
give in the land of Canaan. They shall
be cities of refuge.

יֵת תְּלַת קְרוֹיָא תַתְּנוּ מַעְבְּרָא לִירְדְנָא וְיֵת תְּלַת קְרוֹיָא
תַתְּנוּ בְּאַרְעָא דְכְנַעַן קְרוֹי שְׂזִבּוֹתָא יְהוֹן

14 אֵת | שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ מַעְבֵּר לִירְדֵן וְאֵת שְׁלֹשׁ
הָעָרִים תִּתְּנוּ בְּאַרְץ כְּנַעַן עָרֵי מִקְלָט תַּהֲיֶינָהּ:

Rashi

את שלש הערים וגו'. אף על פי שבארץ כנען ט' שבטים וכאן אינן אלא שנים וחצי השוה מנין ערי מקלט שלהם משום דבגלעד נפיש רוצחים דכתיב (הושע ו, ח) גלעד קרית פועלי און עקובה מדם (מכות שם):

For Bnei Yisroel, the proselyte, and resident among them, shall these six cities be a refuge, to flee there anyone who accidentally kills a person.

15 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹגֶר וְלִתְּשׁוּבָה בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה

שֵׁשֶׁ-הָעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לָנוֹס שָׁמָּה כָּל־מִכַּה־נַּפֶּשׁ

בְּשִׁגָּגָה:

לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְיורֵיָא וְלִתְּוֹתְבֵיָא דְּבִינִיכוֹן יְהוֹנִן שִׁית
קְרוּיָא הָאֵלִין לְשׁוֹבָא לְמַעַרְק לְתַמָּן כָּל דִּיקְטוֹל נַפְשָׁא
בְּשָׁלוּ

But if he struck him with an iron instrument and he died, then he is a murderer; the murderer must be executed.

16 וְאִם־בְּכֶלִי בְרֹזֶל | הִכָּהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמָת

הָרֹצֵחַ:

וְאִם בְּמָאן דְּפְרִזְלָא מְחָהּ וְקָטְלָהּ קְטוּלָא הוּא
אֶתְקַטְלָא יִתְקַטֵּל קְטוּלָא

Rashi

וּאִם בְּכֶלִי בְרֹזֶל הִכָּהוּ. אֵין זֶה מַדְבַּר בַּהוֹרֵג בְּשׁוּגָה הַסְמוּךְ לוֹ אֶלָּא בַּהוֹרֵג בְּמִזִּיד וְכַאֲלִלְמַד שֶׁהַהוֹרֵג בְּכָל דָּבָר צָרִיךְ שִׁיחָא בּוֹ שִׁיעוּר כְּדִי לַהֲמִית שְׁנֵאמַר בְּכֹלָם אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ דַּמְתַּרְגְּמִינָן דְּהִיא כְּמַסַּת דִּימוּת בַּהּ חוּץ מִן הַבְּרֹזֶל שְׁגָלוֹי וְיָדוּעַ לִפְנֵי הַקַּב"ה שֶׁהַבְּרֹזֶל מְמִית בְּכָל שֶׁהוּא אֶפִּילוֹ מִחַט לִפְיֵךְ לֹא נִתְּנָה בּוֹ תוֹרָה שִׁיעוּר לְכַתּוּב בּוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ וְאִם תֹּאמַר בַּהוֹרֵג בְּשׁוּגָה הַכְּתוּב מַדְבַּר הָרִי הוּא אוֹמֵר לְמַטָּה אוֹ בְּכָל אֶבֶן אֲשֶׁר יָמוּת בַּהּ בְּלֹא רֵאוּת וְגו' לְמַד עַל הָאֲמוּרִים לְמַעַלָּה שֶׁבַּהוֹרֵג בְּמִזִּיד הַכְּתוּב מַדְבַּר (ספרי קס. סנהדרין עו, ב):

Or if with a stone that can be held in the hand and which can kill he strikes him, and he died, he is a murderer; the murderer must be executed.

17 וְאִם בְּאֶבֶן יָדָא אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הוּא

מוֹת יוֹמָת הָרֹצֵחַ:

וְאִם בְּאַבְנָא דְּמִתְנַסְבָּא בִידָא דְּהִיא כְּמַסַּת דִּי יָמוּת
בַּהּ מְחָהּ וְקָטְלָהּ קְטוּלָא הוּא אֶתְקַטְלָא יִתְקַטֵּל
קְטוּלָא

Rashi

באבן יד. שיש בה מלא יד (ספרי קס):

אשר ימות בה. שיש בה שיעור להמית כתרוממו לפי שנאמר (שמות כא, יח) והכה איש את רעהו באבן ולא נתן בה שיעור יכול כל שהוא לכך נאמר אשר ימות בה (ספרי קס):

Or if with a wooden implement [that can be held] in the hand and which can cause death he strikes him, and he died, he is a murderer; the murderer must be executed.

18 או בכלי עץ־יד אשר־ימות בו הִכּוֹהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הוּא

מֹת יוֹמָת הָרֹצֵחַ:

אוּ בַמָּאן דְּעָא דְּמִתְנַסֵּב בִּידָא דְּהִיא כְּמִסַּת דִּי יָמוּת
בִּה מְחָהִי וְקִטְלָה קְטוּלָא הוּא אֶתְקַטְלָא יִתְקַטֵּל
קְטוּלָא

Rashi

או בכלי עץ יד. לפי שנאמר (שמות כא, כ) וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט יכול כל שהוא לכך נאמר בעץ אשר ימות בו שיהא בו כדי להמית (ספרי קס):

The blood avenger shall kill the murderer, wherever he meets him he may kill him.

19 גִּיּוֹל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפָגְעוֹ־בּוֹ הוּא יִמְיָתוֹ:

גִּיּוֹל דְּמָא הוּא יְקַטֹּל יֵת קְטוּלָא כִּד אֶתְחִיב לֵיה מִן
דִּינָא הוּא יְקַטְלָנָה

Rashi

בפגעו בו. אפילו בתוך ערי מקלט:

If he pushes [his victim] out of hatred or throws at him deliberately, and he died,

20 וְאִם־בְּשִׂנְאָה יִהְיֶה־פָּנּוּ או־הֵשִׁלֵּךְ עָלָיו בְּצָדִיחַ
to push away or down design

וַיָּמָת:

וְאִם בְּסִנְאָה דִּחָהִי אוּ רָמָא עָלֻהִי בְּכַמְנָא וְקִטְלָה

Rashi

בצדיה. כתרוממו בכמנא. במארב:

or if in enmity, he struck him with his hand and he died, the assailant must be executed; he is a murderer. The blood avenger may kill the murderer wherever he meets him.

אוּ בְּדַבְּבוּ מִחֵהוּ בְּיָדוֹ וְקָטְלָהוּ אֶתְקָטְלָהוּ יִתְקָטְל
מִחֵהוּ קָטוּלָהּ הוּא גֹאֵל דָּמָא יִקָּטוּל יֵת קָטוּלָהּ כִּד
אֶתְחַיֵּב לִיה מִן דִּינָא

But if suddenly, without enmity, he pushed him or threw any object at him not deliberately,

וְאִם בְּתַכִּיף בְּלֹא דְבָבוּ דְחָהּ אוּ רָמָא עֲלוּהּ כֹּל מֵאֵן
בְּלֹא כְּמֵן לִיה

Rashi

בפתע. באונס. ותרגומו בתכיף שהיה סמוך לו ולא היה לו שהות להזהר עליו:

Or (even) with a stone which can kill, without seeing [the victim], he threw it down on him and he died, but he was not his enemy and did not seek his harm.

אוּ בְּכָל אֲבָנָא דְהִיא כְּמַסֵּת דִּי יָמוּת בָּהּ בְּלֹא חֲזִי
וְרָמָא עֲלוּהּ וְקָטְלָהּ וְהוּא לֹא סָנִי לִיה וְלֹא תָבַע
בִּישְׁתִּיה

Rashi

או בכל אבן אשר ימות בה. הכהו:

בלא ראות. שלא ראהו:

ויפל עליו. מכאן אמרו ההורג דרך ירידה גולה דרך עלייה אינו גולה (מכות ז, ב):

21 אוּ בְּאֵיבָהּ הִכְהוּ בְּיָדוֹ וַיָּמָת מוֹת־יוֹמָת הַמַּכָּה רִצָּח ^{enmity}

הוּא גֹאֵל הַדָּם יָמִית אֶת־הַרֹצֵחַ בְּפָגְעוֹ-בּוֹ:

22 וְאִם־ בְּפֶתַע בְּלֹא־אֵיבָהּ הִדְפּוֹ אוּ־הִשְׁלִיךְ עָלָיו ^{suddenly}

כָּל־כְּלִי בְּלֹא צְדִיקָה:

23 אוּ בְּכָל־אֲבָן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוֹת וַיִּפֹּל עָלָיו

וַיָּמָת וְהוּא לֹא־אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקֵשׁ רָעָתוֹ:

Then the congregation shall judge
between the assailant and the blood
avenger, abiding by these laws.

וידונון כְּנִשְׁתָּא בֵּין מַחֲיָא וּבֵין גָּאֵל דְּמָא עַל דִּינָא
הָאֵלִין

The congregation shall protect the
murderer from the blood avenger, and
return him to his refuge city where he
had fled, and he must remain there
until the death of the Kohein Gadol
who was anointed with the sacred oil.

וַיִּשְׁזָבוּ כְּנִשְׁתָּא יֵת קְטוּלָא מִיַּד גָּאֵל דְּמָא וַיְתִיבוּ
יֵתִיָּה כְּנִשְׁתָּא לְקָרִית שְׁזָבוּתָהּ דִּי עָרָק לְתַמָּן וַיֵּתֵב בָּהּ
עַד דִּימוֹת כְּהֵנָּא רַבָּא דִּי רַבִּי יֵתִיָּה בְּמִשַּׁח קוֹדֶשׁ

24 וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמְשַׁפְּטִים
הָאֵלֶּה:

25 וְהָצִילוּ הָעֵדָה אֶת־הַרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהָשִׁיבוּ אֹתוֹ
הָעֵדָה אֶל־עִיר מְקֻלָּטוֹ אֲשֶׁר־נָס שָׁמָּה וַיָּשָׁב בָּהּ
עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר־מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:

Rashi

עד מות הכהן הגדול. שהוא בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם והרוצח בא לסלק את השכינה מישראל ומקצר את ימי החיים. אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול (ספרי קס). דבר אחר לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו:
אשר משח אותו בשמן הקדש. לפי פשוטו מן המקראות הקצרים הוא שלא פירש מי משחו אלא כמו אשר משחו המושח אותו בשמן הקדש. ורבותינו דרשוהו במסכת מכות (יא, ב) לראיית דבר ללמד שאם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול ומנו אחר תחתיו ולאחר מכאן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני שנאמר אשר משח אותו וכי הוא משחו לכהן או הכהן משח אותו אלא להביא את הנמשח בימיו שמחזירו במיתתו:

But if the murderer goes outside of the
border of his refuge city where he had
fled,

וְאִם יֵצֵא יָצֵא הָרֹצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מְקֻלָּטוֹ אֲשֶׁר יָנוֹס
שָׁמָּה:

26 וְאִם־יֵצֵא יָצֵא הָרֹצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מְקֻלָּטוֹ אֲשֶׁר יָנוֹס
שָׁמָּה:

and the blood avenger finds him
outside the border of his refuge city,
and the blood avenger kills the
murderer, he has no blood.

וַיִּשְׁכַּח יְתֵהּ גֹאֵל דָּמָא מִבְּרָא לְתַחוּם קְרִית שְׁזִבוּתָהּ
וַיִּקְטֹּל גֹּאֵל דָּמָא יֵת קְטוּלָא לִית לֵה דָמָא

Rashi

אין לו דם. הרי הוא כהורג את המת שאין לו דם (מכות יב):

For he (the killer) must remain in his
refuge city until the death of the Kohein
Gadol. After the death of the Kohein
Gadol the murderer may return to the
land of his possession.

אַרִי בְקִרְיַת שְׁזִבוּתָהּ יָתֵב עַד דִּימוֹת פְּהִנָּא רַבָּא וּבְתֵר
דִּימוֹת פְּהִנָּא רַבָּא יְתוּב קְטוּלָא לְאַרְעֵי אַחֲסָנָתָהּ

These [rules] shall be for you the law of
justice for all your descendants in all
your dwelling places.

וַיְהִיוֹן אֵלֶיךָ לְכוֹן לְגִזְרַת דִּין לְדִרְיִכּוֹן בְּכָל מוֹתְבְּנִיכּוֹן

Rashi

בכל מושבתיכם. למד שתהא סנהדרין [קטנה] נוהגת בחוצה לארץ כל זמן שנוהגת בארץ ישראל (שם ז, א):

If anyone kills a person, only upon the
testimony of witnesses shall the
murderer be killed. But one witness
may not testify against a person, in a
case of capital punishment.

כָּל דִּיקְטוּל נַפְשָׁא לְפוּם סְהָדִין יִקְטֹל יֵת קְטוּלָא
וְסִהִיד חַד לֹא יִסְהִיד בְּאַנְשׁ לְמִקְטָל

Rashi

27 וּמָצָא אֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם מִחוּץ לְגִבּוּל עִיר מְקֻלָּטוֹ וּרְצָח
גֹּאֵל הַדָּם אֶת־הַרָצֹחַ אֵין לוֹ דָּם:

28 כִּי בְעִיר מְקֻלָּטוֹ יֵשֵׁב עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת
הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרָצֹחַ אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ:

29 וְהָיוּ אֵלֶיךָ לְכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדוֹרֹתֵיכֶם בְּכָל
מוֹשְׁבֹתֵיכֶם:

30 כָּל־מִכְּה־נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצָח אֶת־הָרָצֹחַ וְעַד אֶחָד
לֹא־יִעֲנֶה בְּנֶפֶשׁ לְמוֹת:

כל מכה נפש וגו'. הבא להרגו על שהכה את הנפש:

לפי עדים ירצח. שיעידו שבמזיד ובהתראה הרגו (ספרי קסא):

And do not accept atonement
compensation for the life of a murderer
who is wicked to incur the death
penalty, for he must be executed.

וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רָצֹחַ אֲשֶׁר־הוּא רָשָׁע לְמוֹת
כִּי־מוֹת יוֹמֶת:

Rashi

ולא תקחו כופר. לא יפטר בממון (כתובות לז. ספרי שם):

And do not accept atonement
compensation for one who has fled to
his refuge city, to allow him to return to
live in the land, before the death of the
Kohein (Gadol).

וְלֹא תִקְבְּלוּן מָמוֹן עַל אִנָּשׁ קָטוּל דִּי הוּא חַיִּב לְמִקְטָל
אֲרִי אֶתְקַטְלָא יִתְקַטֵּל

32 וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לְנוֹס אֶל־עִיר מְקַלְטוֹ לָשׁוּב לְשִׁבְתָּהּ

בְּאַרְצָא עַד־מוֹת הַכֹּהֵן:

Rashi

ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו. למי שנס אל עיר מקלטו שהרג בשוגג אינו נפטר מגלות בממון ליתן כופר לשוב לשבת בארץ בטרם ימות הכהן (ספרי שם):

לנוס. כמו לָנוֹס כמו (מיכה ב, ח) שובי מלחמה ששבנו מן המלחמה וכן (צפניה ג, יח) נוגי ממועד וכן (יהושע ה, ה) כי מולים היו כאשר תאמר שוב על מי ששב כבר ומול על מי שמל כבר כן תאמר לנוס על מי שנס כבר וקורוהו נוס כלומר מבורח. ואם תאמר לנוס לברוח ותפרשהו לא תקחו כופר למי שיש לו לברוח לפטרו מן הגלות לא ידעתי היאך יאמר לשוב לשבת בארץ הרי עדיין לא נס ומהיכן ישוב:

Do not pollute the land in which you live, for, the blood pollutes the land, and for the land there can be no atonement for the blood that was spilled in it, except through the blood of the one who spilled it.

וְלֹא תַחֲנִיפוּ יֵת אֶרֶץ דִּי אַתּוֹן בָּהּ אֲרִי דְמָא הוּא
מְחִיב יֵת אֶרֶץ וְלֹא אֶרֶץ לֹא מְחַכֵּר עַל דָּם וְכַאי דִּי
אַתְאֲשֵׁד בָּהּ אֱלֹהֵן בְּדָם אֲשֵׁדָה

You must not defile the land in which you live, wherein I reside, for, I, Adonoy, dwell among Bnei Yisroel."

וְלֹא תִסְאַבּוֹן יֵת אֶרֶץ דִּי אַתּוֹן יִתְבִּין בָּהּ דִּי שְׁכֻנְתִּי
שְׂרִיא בְּגוֹה אֲרִי אֲנָא יִי דְשְׁכֻנְתִּי שְׂרִיא בְּגוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל

33 וְלֹא תַחֲנִיפוּ ^{to soil} אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הָדָם

הוּא יַחֲנִיף אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא־יִכָּפֵר לָדָם אֲשֶׁר
שָׁפַךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שֹׁפְכוֹ:

Rashi

ולא תחניפו. ולא תרשיעו. כתרגומו ולא תחייבון:

34 וְלֹא תִטְמֵא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר

אֲנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שׁוֹכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(פ)

Rashi

אשר אני שכן בתוכה. שלא תשכינו אותי בטומאתה:

כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. אף בזמן שהם טמאים שכינה (שרויה) ביניהם:

שביעי

במדבר 36

The paternal leaders approached—for the children of Gilad, son of Machir, son of Menashe, of the families of Yoseif's sons—and they spoke before Moshe and the leaders who were the paternal heads of Bnei Yisroel.

וְקָרְבוּ רִישֵׁי אֲבֹתָא לְזִרְעֵית בְּנֵי גִלְעָד בֶּר מְכִיר בֶּר
מְנַשֶּׁה מִמְשִׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ לְפָנֵי מֹשֶׁה וְקָדָם
רִבְרֵבְיָא רִישֵׁי אֲבֹתָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל

They said: "Adonoy commanded our master to give the land as an inheritance, through the casting of lots, to Bnei Yisroel, and our master was commanded by Adonoy to give the inheritance of our brother Tzelofchad to his daughters.

וַאֲמָרוּ יְת רַבּוֹנֵי פִקִּיד יְיָ לְמַתָּן יְת אֶרֶצָא בְּאַחְסָנָא
בְּעֵדְבָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְרַבּוֹנֵי אֶתְפַּקֵּד בְּמִימְרָא דִּי
לְמַתָּן יְת אֶחְסָנָת צִלְפָּחַד אַחֻנָּא לְבָנָתָהּ

1 וַיִּקְרְבוּ רִאשֵׁי הָאֲבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גִלְעָד בֶּן־מְכִיר

בֶּן־מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ לְפָנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי

הַנְּשָׂאִים רִאשֵׁי אֲבוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

2 וַיֹּאמְרוּ אֶת־אֲדֹנָי צִוָּה יְהוָה לָתֵת אֶת־הָאָרֶץ בְּנִחְלָה

בְּגֹרֶל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדֹנָי צִוָּה בִּיהוָה לָתֵת אֶת־נַחֲלַת

צִלְפָּחַד אַחֻיָּנוּ לְבָנָתָיו:

But if they marry a member of another tribe of Bnei Yisroel, their inheritance will be diminished from our father's inheritance, and it will be added to the inheritance of the tribe into which they will marry, and from the lot of our inheritance it will be subtracted.

ויהיון לחד מבני שבטיא דבני ישראל לנשין ותתמנע
אחסנתהון מאחסנת אבהתנא ותתוסף על אחסנת
שבטיא דיהיון להון ומעבד אחסנתנא יתמנע

to scrape
off

3 וְהָיוּ לְאֶחָד מִבְּנֵי שְׁבֹטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרָעָה

נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ וְנוֹסָף עַל נַחֲלַת הַמָּטָה אֲשֶׁר

תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגִּרְלָן נַחֲלָתָנוּ יִגָּרַע:

Rashi

ונוסף על נחלת המטה. שהרי בנה יורשה והבן מתיחס על שבט אביו:

And even when the yoveil occurs for Bnei Yisroel, their inheritance will be added to the inheritance of the tribe into which they will marry, and from the inheritance of our fathers' tribe, their inheritance will be subtracted.

ואם יהי יובלא לבני ישראל ותתוסף אחסנתהון על
אחסנת שבטא די תהיון להון ומאחסנת שבטא
דאבהתנא יתמנע אחסנתהון

4 וְאִם־יְהִיָּה הַיּוֹבֵל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסְפָה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת

הַמָּטָה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מָטָה אֲבֹתֵינוּ יִגָּרַע

נַחֲלָתָן:

Rashi

ואם יהיה היובל. מכאן היה רבי יהודה אומר עתיד היובל שיפסוק (ת"כ ויקרא פרשתא יג, א):

ואם יהיה היובל. כלומר אין זו מכירה שחוזרת ביובל שהירושה אינה חוזרת. ואפילו אם יהיה היובל לא תחזור הנחלה לשבטו
ונמצא שנוספה על נחלת המטה אשר תהיינה להם:

Moshe instructed Bnei Yisroel according to command of Adony, saying: "Correctly are the descendants of Yoseif's tribe speaking.

וּפְקִיד מֹשֶׁה יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מִמְרָא דַּיִי לְמִימַר
יְאוֹת שְׁבָטָא דְּבְנֵי יוֹסֵף מִמְלִין

This is the word that Adonoy has commanded regarding Tzelofchad's daughters: 'Let them marry whom they think best, as long as they marry within their tribe of their father.

דִּין פְּתִגְמָא דִּי פְקִיד יֵי לְבִנְתָּא צִלְפַּחַד לְמִימַר לְדִתְקִין
בְּעֵינֵיהוֹן תְּהִינָה לְנָשִׁין בְּרֵם לְזִרְעִית שְׁבָטָא דְּאֲבוּהוֹן
תְּהִינָה לְנָשִׁין

Thereby, there will be no transfer of inheritance of Bnei Yisroel from tribe to tribe but each person to the inheritance of his father's tribe, shall Bnei Yisroel remain attached.

וְלֹא תִסָּחַר אֲחֻסָּנָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁבָּטָא לְשְׁבָטָא
אֲרִי גִבֵּר בְּאַחֲסִנַּת שְׁבָטָא דְּאֲבִיהֶתוּהִי יִדְבָּקוּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל

5 וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי יְהוָה לֵאמֹר כֵּן מִטָּה
בְּנֵי־יוֹסֵף דְּבָרִים:

6 זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לְבָנוֹת צִלְפַּחַד לֵאמֹר לְטוֹב
בְּעֵינֵיהֶם תְּהִינָה לְנָשִׁים אֹךְ לְמִשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבֵיהֶם
תְּהִינָה לְנָשִׁים:

7 וְלֹא־תִסָּב נַחֲלָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּטָּה אֶל־מִטָּה כִּי אִישׁ
בְּנַחֲלַת מִטָּה אֲבֹתָיו יִדְבָּקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

Every daughter who inherits property among the tribes of Bnei Yisroel to a member of her father's tribe shall she marry, so that each one of Bnei Yisroel will inherit the property of his fathers.

וְכָל בִּרְתָּא יִרְתָּת אַחְסָנָא מְשִׁבְטָא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֵד
מִזְרַעִית שְׁבֵטָא דְּאֲבוּהָא תְּהִי לְאִנְתּוֹ בְּדִיל דְּיִרְתּוּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל גְּבֵר אַחְסָנָת אֲבֵהֶתוּהִי

Rashi

וכל בת ירשת נחלה. שלא היה בן לאביה:

And no inheritance will be transferred from one tribe to another tribe; for, through every man with his own inheritance, will the tribes of Bnei Yisroel be attached.

וְלֹא תִסָּחַר אַחְסָנָא מְשִׁבְטָא לְשִׁבְטָא אֲחֵרָנָא אֲרִי
גְּבֵר בְּאַחְסָנָתָהּ יִדְבְּקוּן שְׁבֵטָא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל

Exactly as Adonoy commanded Moshe, so did Tzelofchad's daughters.

כְּמָא דִּי פִקִּיד יִי יְת מֹשֶׁה כֵּן עֲבָדוּ בְּנֵת צִלְפָּחַד

And they were—Machlah, Sirtzah, Choglah, Milkah and No'ah, the daughters of Tzelofchad—wives to their cousins.

וְהוּאָה מַחְלָה תִּרְצָה וְחֻגְלָה וּמִלְכָּה וְנוֹעָה בְּנֵת צִלְפָּחַד
לְבְנֵי אַחֵי אֲבוּהֶן לְנָשִׁין

Rashi

מחלה תרצה וגו'. כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים ונשאו כסדר תולדותן ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן ומגיד ששקולות זו כזו (ב"ב קכ):

8 וְכָל-בֵּת יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמִּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד

מִמִּשְׁפַּחַת מִטָּה אָבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירָשׁוּ בְנֵי

יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אָבִיתּוֹ:

9 וְלֹא-תִסָּב נַחֲלָה מִמִּטָּה לְמִטָּה אַחֵר כִּי-אִישׁ בְּנִיחָלָתוֹ

יִדְבְּקוּ מִטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

10 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בָנוֹת צִלְפָּחַד:

11 וְתִהְיֶינָה מַחְלָה תִּרְצָה וְחֻגְלָה וּמִלְכָּה וְנוֹעָה בָנוֹת

צִלְפָּחַד לְבְנֵי דִידֵיהֶן לְנָשִׁים:

From the families of Menashe, son of Yoseif, they married, and their inheritance remained with the tribe of their father's family.

מִזִּרְעֵי־בְנֵי מְנַשֶּׁה בֶּר יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וְהָיוּ
אֲחֻסְגָּתָהֶן עַל שְׁבִטַּא זִרְעֵי אֲבוֹהֶן

These are the commandments and the laws that Adonoy commanded Bnei Yisroel through Moshe, in the plains of Moav at the Yardein near Yereicho. Chazak

אֵלֶּין פְּקוּדֵי־אֱלֹהִים וְדִינֵי־אֱלֹהִים בְּיַד מֹשֶׁה לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּמִישְׁרֵי דְמוֹאב עַל יַרְדֵּן דִּירֵיחוֹ

Jeremiah 2:4-28, 3:4

Hear ye the word of the LORD, O house of Jacob, and all the families of the house of Israel;

12 מִמִּשְׁפְּחוֹת בְּנֵי־מְנַשֶּׁה בְּנֵי־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וְהָיוּ לְנַחֲלָתָן
עַל־מִטָּה מִשְׁפַּחַת אֲבוֹהֶן:

13 אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:

הפטרה — ירמיהו

הפטרה

ירמיהו 2

4 שְׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכָל־מִשְׁפְּחוֹת בֵּית
יִשְׂרָאֵל:

Thus saith the LORD: What
unrighteousness have your fathers
found in Me, that they are gone far from
Me, and have walked after things of
nought, and are become nought?

Neither said they: 'Where is the LORD
that brought us up Out of the land of
Egypt; that led us through the
wilderness, through a land of deserts
and of pits, through a land of drought
and of the shadow of death, through a
land that no man passed through, and
where no man dwelt?'

And I brought you into a land of
fruitful fields, to eat the fruit thereof
and the good thereof; but when ye
entered, ye defiled My land, and made
My heritage an abomination.

The priests said not: 'Where is the
LORD?' And they that handle the law
knew Me not, and the rulers
transgressed against Me; the prophets
also prophesied by Baal, and walked
after things that do not profit.

Wherefore I will yet plead with you,
saith the LORD, and with your
children's children will I plead.

5 כֹּה | אָמַר יְהוָה מִה־מַּצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּלְעוֹל כִּי רָחֲקוּ
מֵעָלַי וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל וַיִּהְיוּ:

6 וְלֹא אָמְרוּ אֵינָהּ יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתָּנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
הַמּוֹלִיד אֶתָּנוּ בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ עֲרִבָה וְשׁוֹחָה ^{a chasm} בְּאֶרֶץ
צִיָּה ^{deep darkness} וְצִלְמוֹת ^{dry land} בְּאֶרֶץ לֹא־עֵבֶר בָּהּ אִישׁ
וְלֹא־יֹשֵׁב אָדָם שָׁם:

7 וְאָבִיא אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הַכְּרָמַל לֶאֱכֹל פְּרִיָּה וְטוֹבָה
וּתְבֹאוּ וְתִטְמְנוּ אֶת־אֲרָצִי וְנִחַלְתִּי שְׁמַתְם לְתוֹעֵבָה:

8 הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אֵינָהּ יְהוָה וְתַפְשִׁי הַתּוֹרָה לֹא יִדְעוּנִי
וְהָרָעִים פָּשְׁעוּ בִּי וְהַנְּבִיאִים נִבְּאוּ בִּפְעֹל וְאַחֲרַי לֹא־
יִזְעֻלוּ ^{properly} הֵלְכוּ:

9 לֵכֵן עַד אָרִיב אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה וְאֶת־בְּנֵי בְנֵיכֶם אָרִיב:

For pass over to the isles of the Kittites,
and see, and send unto Kedar, and
consider diligently, and see if there hath
been such a thing.

Hath a nation changed its gods, which
yet are no gods? But My people hath
changed its glory For that which doth
not profit.

Be astonished, O ye heavens, at this, and
be horribly afraid, be ye exceeding
amazed, saith the LORD.

For My people have committed two
evils: They have forsaken Me, the
fountain of living waters, and hewed
them out cisterns, broken cisterns, That
can hold no water.

Is Israel a servant? Is he a home-born
slave? Why is he become a prey?

The young lions have roared upon him,
and let their voice resound; and they
have made his land desolate, his cities
are laid waste, without inhabitant.

The children also of Noph and
Tahpanhes feed upon the crown of thy
head.

Is it not this that doth cause it unto thee,
that thou hast forsaken the LORD thy
God, when He led thee by the way?

10 כִּי עָבְרוּ אֵי כְּתִימִם וּרְאוּ וְקָדַר שְׁלָחוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ מֵאֵד
וּרְאוּ הֵן הִיְתָה כְּזֹאת:

11 ^{to alter} הַהִימָיִר גּוֹי אֱלֹהִים וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי הִמָּיִר
כְּבוֹדוֹ בָּלוֹא יוֹעִיל:

12 שָׁמוּ שָׁמַיִם עַל־זֹאת וְשַׁעֲרֵי חֲרָבוֹ מֵאֵד נֹאם־יְהוָה:

13 ^{source} כִּי־שָׁתִּיתִים רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי אֹתִי עֲזָבוּ מְקוֹר ^{source} | מַיִם
^{to cut or carve} חַיִּים לַחֲצֹב לָהֶם בְּאֵרוֹת בְּאֵרֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר
לֹא־יָכְלוּ הַמַּיִם:

14 ^{native} הָעֶבֶד יִשְׂרָאֵל אִם־ יָלִיד ^{native} בֵּית הוּא מְדוּעַ הָיָה
לְבָז ^{contempt} :

15 ^{young lion} עָלָיו יִשְׁאָגוּ ^{to rumble or moan} כְּפָרִים נִתְּנוּ קוֹלָם וַיִּשְׁתִּיחוּ אֶרְצוֹ
^{to burn or set on fire} לִשְׁמָה עָרָיו נִצְתָה [נִצְתָּה] מִבְּלִי יָשָׁב:

16 ^{scalp} גַּם־בְּנֵי־נָף וַתַּחֲפֹנֶס [וַתַּחֲפֹנֶס] יִרְעוּ קִדְקֹד:

17 הָלוֹא־זֹאת תַּעֲשֶׂה־לָּךְ עֲזָבְךָ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּעֵת
מִזְלִיכְךָ בַּדֶּרֶךְ:

And now what hast thou to do in the way to Egypt, to drink the waters of Shihor? Or what hast thou to do in the way to Assyria, to drink the waters of the River?

Thine own wickedness shall correct thee, and thy backslidings shall reprove thee: Know therefore and see that it is an evil and a bitter thing, that thou hast forsaken the LORD thy God, neither is My fear in thee, Saith the Lord GOD of hosts.

For of old time I have broken thy yoke, and burst thy bands, and thou saidst: 'I will not transgress'; upon every high hill And under every leafy tree Thou didst recline, playing the harlot.

Yet I had planted thee a noble vine, Wholly a right seed; How then art thou turned into the degenerate plant Of a strange vine unto Me?

For though thou wash thee with nitre, and take thee much soap, yet thine iniquity is marked before Me, saith the Lord GOD.

How canst thou say: 'I am not defiled, I have not gone after the Baalim'? See thy way in the valley, know what thou hast done; thou art a swift young camel traversing her ways;

18 וַעֲתָה מֵה־לֶּךְ לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם לְשָׁתוֹת מִי שִׁיחֹר וּמֵה־לֶּךְ לְדֶרֶךְ אַשּׁוּר לְשָׁתוֹת מִי נָהָר:

19 תִּסְרֹךְ וּמִשְׁבּוֹתֶיךָ תִּסְרֹךְ וְדַעִי וְרָאִי כִי־רָע
backsliding to chastise
וּמִרְעָבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלֹא פִחְדִּיתִי אֵלֶיךָ
alarm
נֹאֵם־אֲדֹנָיִי יְהוָה צָבָאוֹת:

20 כִּי מֵעוֹלָם שִׁבַּרְתִּי עָלֶיךָ נִתְקַתִּי מוֹסְרֶיךָ וְתֹאמְרִי
to tear off
לֹא אֶעֱבֹד [אֶעֱבֹר] כִּי עַל־כָּל־גִּבְעָה גִבְהָה
to tip over verdant
וְתַחַת כָּל־עֵץ רָעִנָּה אֶת צֵעָה זֹנָה:

21 וְאֲנֹכִי נִטְעַתִּיךָ שֹׁרֶק כָּלָה זֶרַע אֲמַת וְאִיךָ נִהְפַּכְתָּ
a vine stock
לִי סוּרִי הַגֶּפֶן נִכְרִיָּה :
foreigner

22 כִּי אִם־תִּכְבֹּסִי בַנָּתֶר וְתִרְבִּי־לֶךְ בְּרִית
mineral potash to trample
נִכְתָּם עֹנֶה לְפָנַי נֹאֵם אֲדֹנָיִי יְהוָה:
properly

23 אִיךָ תֹאמְרִי לֹא נִטְמַאתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים לֹא הִלַּכְתִּי
a young she-camel
רָאִי דֶרֶכְךָ בְּגִיא דַּעִי מִה עָשִׂיתִי בְּכִרְהָה קִלְהָה
to interlace
מִשְׁרַכְתָּ דִּרְכֶּיהָ:

A wild ass used to the wilderness, that
snuffeth up the wind in her desire; her
lust, who can hinder it? All they that
seek her will not weary themselves; in
her month they shall find her.

Withhold thy foot from being unshod,
and thy throat from thirst; but thou
saidst: 'There is no hope; No, for I have
loved strangers, and after them will I
go.'

As the thief is ashamed when he is
found, so is the house of Israel
ashamed; they, their kings, their
princes, and their priests, and their
prophets;

Who say to a stock: 'Thou art my father',
and to a stone: 'Thou hast brought us
forth', for they have turned their back
unto Me, and not their face; but in the
time of their trouble they will say:
'Arise, and save us.'

But where are thy gods that thou hast
made thee? Let them arise, if they can
save thee in the time of thy trouble; for
according to the number of thy cities
Are thy gods, O Judah.

longing accustomed the onager
נפשו באות מדבר למד | פרה 24

to inhale eagerly
[נפשה] שאפה רוח תאנתה מי ישיבנה כל-

to tire
מבקשה לא יעפו בחדשה ימצאונה:

she was thirsty throat barefoot to debar from benefit or...
[וגרונה] וגורנך מיחה רגלך מנעי 25

to desist
מצמאה ותאמרי נואש לוא כיאהבתי זרים ואחריהם

אלך:

כבשת גנב כי ימצא כן הבישו בית ישראל המה 26

מלכיהם שריהם וכהניהם ונביאיהם:

אמרים לעץ אבי אתה ולבן את ילדתי [ילדתנו] 27

the nape or back of the...
כיפנו אלי ערף ולא פנים ובעת רעתם יאמרו

קומה והושיענו:

ואיה אלהיך אשר עשית לך יקומו אם יושיעוך בעת 28

רעתך כי מספר עריה היו אלהיך יהודה: (ס)

ירמיהו 3

Didst thou not just now cry unto Me:
'My father, Thou art the friend of my
youth.

4 הָלוֹא מֵעַתָּה קִרְאתִי [קִרְאתִי] לִי אָבִי אֱלֹהִי נַעֲרִי
was
awakened

אֶתָּה: